

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«لایحه اخذ مجوز کمک مالی بلاعوض از آژانس همکاری‌های بین‌المللی
ژاپن (جایکا) برای بهسازی تجهیزات نمایشگاهی موزه ملی ایران»

مشخصات لایحه	مقدمه
دوره یازدهم - سال اول	آژانس همکاری‌های بین‌المللی ژاپن (جایکا) ^۱ یکی از بزرگ‌ترین سازمان‌های توسعه دوجانبه در جهان است که در ۹۷ کشور دفتر دارد و در بیش از ۱۵۰ کشور دنیا در قالب کمک‌های دوجانبه از سه طریق همکاری فنی ^۲ ، کمک‌های مالی رسمی برای توسعه ^۳ و اهدای کمک‌های بدون عوض ^۴ در حال فعالیت است. در راستای بیان دقیق‌تر، در ادامه به خلاصه‌ای از حوزه فعالیت‌های سه‌گانه جایکا اشاره شده است. شایان ذکر است در میان طرق مذکور، غالب فعالیت‌های جایکا در قالب همکاری‌های فنی است.
شماره ثبت:	۱۷۰
شماره چاپ:	۱۸۴
تاریخ چاپ:	۱۳۹۹/۶/۱۰
معاونت پژوهش‌های سیاسی - حقوقی دفتر مطالعات سیاسی سایر دفاتر: مطالعات حقوقی مطالعات آموزش و فرهنگ	۱. همکاری‌های فنی یکی از انواع فعالیت‌های اصلی جایکا در خارج از ژاپن است. این نوع پروژه‌های نتیجه - محور، با همکاری ژاپن و یک کشور در حال توسعه با بهره‌گیری از دانش، تجربه و مهارت‌های طرفین برای حل مسائلی مشخص در چارچوب زمانی تعیین شده، طرح‌ریزی شده‌اند. پروژه می‌تواند شامل اعزام کارشناس از ژاپن برای حمایت فنی، دعوت کارآموزان از کشورهای رو به توسعه برای دریافت آموزش و اهدای تجهیزات مورد نیاز باشد.
مشخصات گزارش	۲. کمک به صورت وام شامل برنامه همکاری با کشورهای در حال توسعه می‌شود که به آنها در تلاش خود برای توسعه اقتصادی - زیربنایی اجتماعی و تثبیت اقتصادی از طریق فراهم کردن وام‌های طولانی‌مدت با سود کم، کمک می‌کند.
شماره مسلسل:	۲۶۰۱۷۲۳۰
تاریخ انتشار:	۱۳۹۹/۸/۱۹

1. Japan International Cooperation Agency (JICA)
2. Technical Cooperation
3. Loan Aid
4. Grant Aid

جایکا در ایران

فعالیت‌های آژانس همکاری‌های بین‌المللی ژاپن (جایکا) در ایران بر اموری چون تقویت صنایع داخلی و آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، کاهش فاصله میان جوامع شهری و روستایی، حفظ محیط زیست، مدیریت منابع آب و پیشگیری از سوانح طبیعی متمرکز شده است.^۱ علاوه بر موارد مذکور جایکا قصد دارد با انتقال دانش و تکنولوژی ژاپن به ایران به توسعه منابع انسانی کمک کند. بر همین اساس جایکا مهندسان، تکنسین‌ها و مقامات اداری ایران را با همکاری نهادهای دولتی و خصوصی به ژاپن دعوت کرده و آموزش‌های لازم را به آنها ارائه می‌کند. در همین راستا از سال ۱۹۷۴ که این روند آغاز شده تاکنون بیش از ۲۵۰۰ ایرانی در این دوره‌های آموزش مشارکت داشته‌اند. گفتنی است دوره‌های آموزش در موضوع‌هایی چون مدیریت یکپارچه منابع آبی، توسعه گردشگری، ارتقای نظام حقوقی و مدیریت زلزله است.^۲

در حوزه‌های اصلی فعالیت جایکا در ایران می‌توان به پروژه‌هایی چون کمک‌رسانی به زلزله بزم و ارسال کمک‌های اضطراری، مشارکت در برنامه‌های مدیریت آب در استان گلستان، احیای قنات در استان کرمان، مدیریت یکپارچه حفاظت از تالاب انزلی، مدیریت مصرف انرژی و کاهش آلودگی، مدیریت یکپارچه منابع آب حوضه رودخانه سفیدرود، مطالعه جامع در مورد پیشگیری و مدیریت زلزله در تهران، مطالعات کشاورزی در مقیاس کوچک و طرح توسعه روستایی به‌منظور کاهش فقر در استان خراسان جنوبی، جنگلداری مشارکتی در استان چهارمحال و بختیاری، ارائه توصیه‌های تخصصی برای ایجاد یک سیستم مدیریت یکپارچه منابع آب در ایران، کمک به توسعه و بازسازی و ساخت آموزشگاه‌ها و بهبود تسهیلات اردوگاه پناهندگان افغانی و ... اشاره کرد.^۳

با توجه به فعالیت‌های آژانس همکاری‌های بین‌المللی ژاپن (جایکا) در ایران و بنابر پیشنهاد وزارت امور خارجه و به استناد اصل یکصدوسی‌وهشتم قانون اساسی، هیئت وزیران در تاریخ ۱۳۸۳/۰۹/۰۱ مجوز تأسیس دفتر برای آژانس مذکور در راستای تسهیل اجرای موافقتنامه همکاری اقتصادی و فنی ایران و ژاپن منعقد شده در تاریخ ۱۳۳۷/۰۹/۱۸ صادر شد. شایان ذکر است در این مصوبه دفتر، رئیس، کارکنان غیرایرانی و خانواده‌های آنان از پرداخت مالیات بر درآمد، عوارض گمرکی و سود بازرگانی اتومبیل‌ها، وسایل و لوازم شخصی و اداری و ابزار و ماشین‌آلاتی که جهت انجام مأموریت‌های مرتبط با جایکا مورد نیاز است، از رعایت قوانین و مقررات مربوط معاف می‌باشند.

با توجه به مطالب فوق، آژانس همکاری‌های بین‌المللی ژاپن (جایکا) سابقه طولانی فعالیت در پروژه‌های مختلف در جمهوری اسلامی ایران را داشته و به‌دلیل گستردگی تعاملات با ایران، دفتر این آژانس از سال ۱۳۸۳ تاکنون در ایران دایر است. علاوه بر این در راستای توسعه روابط با ژاپن مجلس شورای اسلامی نیز در سال ۱۳۹۵ قانون «موافقتنامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری بین جمهوری اسلامی ایران و ژاپن» را به تصویب رسانده است.

با عنایت به سابقه طولانی آژانس همکاری‌های بین‌المللی ژاپن و گستره فعالیت‌های آن، لایحه مذکور در ادامه فعالیت‌ها و در راستای اخذ مجوز برای توسعه مشارکت آژانس در ایران تقدیم مجلس شده است و به‌نظر می‌رسد موجب ارتقای همکاری‌های دوجانبه و مطابق با سیاست‌های کلی و قوانین جمهوری اسلامی ایران است. با این وجود پیشنهاد می‌شود نکات زیر در راستای بهبود لایحه مورد توجه قرار گیرد.

1. <https://www.jica.go.jp/iran/english/activities/index.html>

2. <https://www.jica.go.jp/iran/english/activities/activity05.html>

3. <https://www.jica.go.jp/iran/english/activities/activity04.html>

نکات اصلی

۱. مقدمه بدون اشاره به اصول (۷۷) و (۸۰) قانون اساسی و قانون «موافقتنامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری بین جمهوری اسلامی ایران و ژاپن» و سیاست‌های کلی نوشته شده که از این جهت ناقص است و نیازمند بازنگری و اشاره به اصول قانون اساسی و مصوبات مجلس شورای اسلامی و همچنین سیاست‌های کلی نظام در خصوص تشویق و جذب سرمایه‌گذاری خارجی می‌باشد.

۲. همان‌گونه که اشاره شد دریافت کمک‌های بدون عوض از کشورهای خارجی براساس اصل (۸۰) قانون اساسی باید به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد که این امر نشانه حساسیت قانونگذار به نحوه و ضرورت دریافت کمک‌های خارجی اشاره دارد. با این وجود در مقدمه لایحه ضرورت و نحوه دریافت کمک خارجی از آژانس مذکور به‌خوبی تبیین و توضیح داده نشده و به‌صورت کلی و اجمالی به آن پرداخته شده است. درحالی‌که برای تصویب این لایحه توسط مجلس، نمایندگان محترم باید از کم‌وکیف کمک خارجی و نحوه دریافت و زمان‌بندی آن، آگاهی کامل داشته باشند.

۳. بنا بر اصل (۸۲) قانون اساسی استخدام کارشناسان خارجی از طرف دولت منوط به تصویب مجلس شورای اسلامی است. در حالی‌که کارشناسان این آژانس سال‌هاست که در ایران مشغول به فعالیت می‌باشند و تاکنون مجوزی از مجلس برای فعالیت آنها کسب نشده است.

۴. اظهارات مقامات و دست‌اندرکاران این امر به‌ویژه معاون محترم میراث فرهنگی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و رئیس محترم موزه ملی ایران حاکی از این است که:

- اولاً آژانس همکاری‌های بین‌المللی ژاپن (جایکا) قرار بر این امر ندارد که هیچ‌گونه کمک نقدی به موزه ملی ایران بنماید.
- ثانیاً این کمک صرفاً تجهیزات نمایشگاهی (ویتترین) برای نمایش آثار موزه ملی ایران است.
- ثالثاً مربوط به زمان خاصی نیست و می‌تواند برای سالیان آتی هم این تجهیزات را ارسال کند.

بنابراین بهتر بود موارد مذکور به مقدمه لایحه اضافه می‌شد تا نمایندگان محترم با آگاهی کامل از زوایای آن به تصمیم‌گیری در خصوص این لایحه بپردازند.

۵. در راستای تقویت بعد نظارتی مجلس شورای اسلامی به‌ویژه کمیسیون تخصصی، پیشنهاد می‌شود وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به نمایندگی از دولت، گزارش‌هایی از مراحل انجام توافق را به کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی و کمیسیون فرهنگی ارائه کند.

۶. از آنجا که اخذ کمک بلاعوض بین دو طرف - که هر دو دولتی هم هستند - براساس توافق بین‌المللی صورت می‌پذیرد لازم است براساس اصول هفتادوهفتم و یکصدویست‌وپنجم قانون اساسی توافق مذکور نیز - که براساس مجوز صادر شده در این قانون زمینه انعقاد آن فراهم می‌شود - متعاقب امضای دو طرف به مجلس شورای اسلامی جهت طی مراحل مقرر در قانون اساسی تقدیم شود.

با عنایت به موارد فوق پیشنهاد می‌شود عنوان و ماده‌واحد به شرح زیر اصلاح شود.

عنوان:

انعقاد تفاهم‌نامه با آژانس همکاری‌های بین‌المللی ژاپن (جایکا)

ماده‌واحد

دولت جمهوری اسلامی ایران (وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی) مجاز است نسبت به پذیرش اخذ کمک بدون عوض از آژانس همکاری بین‌المللی ژاپن (جایکا) جهت واردات تجهیزات نمایشگاهی موزه ملی ایران به‌منظور بهسازی و اصلاح آن اقدام نماید.

تبصره - دولت موظف است توافق پذیرش کمک مزبور را جهت طی مراحل مقرر در اصول هفتادوهفتم و یکصدویست‌وپنجم قانون اساسی به مجلس طی لایحه قانونی تقدیم کند.

وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی موظف است گزارش اقدامات انجام شده را به کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی ارائه نماید.